

Τριμηνιαίος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος

Η έρευνα για την κατάρτιση του δείκτη πραγματοποιείται από την Εταιρεία Ανώτατων Στελεχών Επιχειρήσεων (**ΕΑΣΕ**), φορέα που εκφράζει και εκπροσωπεί το ανώτατο επαγγελματικό μάνατζμεντ στην Ελλάδα, με μέλη ανώτατα στελέχη των σημαντικότερων εταιρειών της χώρας, σε συνεργασία με την **ICAP Group**, τον μεγαλύτερο όμιλο παροχής υπηρεσιών προς επιχειρήσεις. Η έρευνα διεξάγεται κάθε τρίμηνο στα κορυφαία διευθυντικά στελέχη των μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων με σκοπό την καταγραφή των εκτιμήσεων τους για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση και τις προβλέψεις τους για το εγγύς μέλλον.

Μεθοδολογία

Η έρευνα διεξάγεται στους CEO (Διευθύνοντες Συμβούλους, Προέδρους, Γενικούς Διευθυντές) των 2.650 μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων. Στον πληθυσμό αυτό προστίθενται τα μέλη της ΕΑΣΕ, έτσι ο πληθυσμός ανέρχεται σε 3.020. Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 11 ερωτήσεις, η συμπλήρωση και καταχώρηση του οποίου γίνεται ηλεκτρονικά μέσω ειδικού λογισμικού και ιστοσελίδας (www.icarb2b.gr). Οι 10 βασικές ερωτήσεις αφορούν την τρέχουσα κατάσταση της οικονομίας και τις μελλοντικές προσδοκίες, ενώ στους CEO απευθύνεται 1-2 επιπλέον ερωτήσεις που αφορούν σημαντικά θέματα γενικότερου οικονομικού ενδιαφέροντος κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας. Από το σύνολο των απαντήσεων στις 10 βασικές ερωτήσεις κατασκευάζεται ο γενικός δείκτης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index). Από τις απαντήσεις που αφορούν μόνο στην τρέχουσα οικονομική κατάσταση κατασκευάζεται ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index), ενώ από τις απαντήσεις που σχετίζονται με τις μελλοντικές εκτιμήσεις κατασκευάζεται ο δείκτης προσδοκιών (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index). Η μετατροπή των απαντήσεων σε δείκτη και στη συνέχεια σε χρονολογική σειρά πραγματοποιήθηκε με την χρήση της μεθόδου net-balances (διαφορές θετικών-αρνητικών απαντήσεων)¹. Όλοι οι δείκτες είναι τριμηνιαίοι με βάση το 4^ο τρίμηνο του 2008 που πραγματοποιήθηκε η πρώτη έρευνα. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας περιλαμβάνει επιπλέον την ποσοστιαία κατανομή των απαντήσεων ανά ερώτηση, ενώ γίνεται ανάλυση των απαντήσεων ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων οι οποίες διακρίθηκαν σε τρία στρώματα με κριτήριο την απασχόληση (Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις με απασχόληση που δεν υπερβαίνει τα 100 άτομα, μεγάλες επιχειρήσεις με 101-300 εργαζόμενους και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις με 301 απασχολούμενους και άνω) και ανάλογα με τον τομέα δραστηριοποίησης όπου οι επιχειρήσεις διακρίθηκαν σε τρία στρώματα (αγροτικά προϊόντα-βιομηχανία-ενέργεια-κατασκευές, εμπόριο, υπηρεσίες). Το δείγμα ενημερώνεται σε κάθε έρευνα κατά ένα μικρό ποσοστό, ώστε να παρακολουθεί τις εξελίξεις των οικονομικών μεγεθών των επιχειρήσεων καθώς και τις μετακινήσεις των ανώτατων στελεχών.

¹ OECD, *Business Tendency Surveys-A handbook*, 2003

Οι τρέχουσες διεθνείς οικονομικές εξελίξεις και η κατάσταση στην Ελλάδα

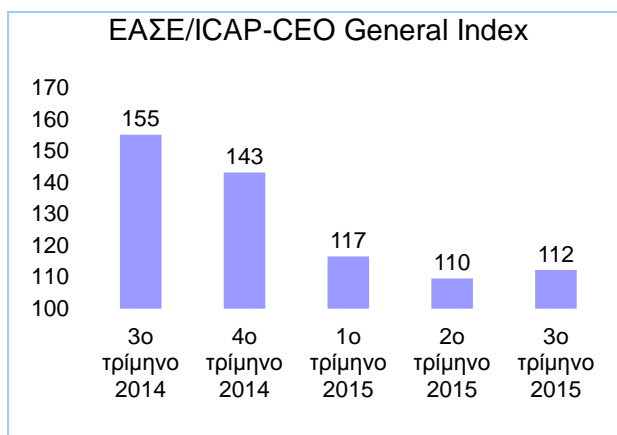
Σύμφωνα με τις πρόσφατες εκτιμήσεις της Eurostat κατά το 2^ο τρίμηνο του 2015 το ΑΕΠ των 19 χωρών της ευρωζώνης αυξήθηκε κατά 1,2% και των 28 χωρών μελών της Ε.Ε κατά 1,7% έναντι του προηγούμενου τριμήνου². Σε σύγκριση με το 2^ο τρίμηνο του 2014 ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ σημείωσε αύξηση +1,5% στην ευρωζώνη και κατά +1,9% στην ΕΕ(28). Στις ΗΠΑ ο ρυθμός ανάπτυξης το δεύτερο τρίμηνο του 2015 (έναντι του 2^{ου} τριμήνου 2014) διαμορφώθηκε σε +2,7%. Η υψηλότερη ανάπτυξη έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του προηγούμενου έτους καταγράφηκε στην Μάλτα (4,8%) και ακολούθησαν Τσεχία (4,4%), Ρουμανία (3,7%), Πολωνία (3,6%), Ισπανία και Σλοβακία (3,1%), Σουηδία (2,9%), Λετονία (2,7%), Μ. Βρετανία (2,6%), Ουγγαρία και Σλοβενία (2,5%), Βουλγαρία (2,2%), Ολλανδία (2,0%). Ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε (1,6%).

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Δ.Ν.Τ στις χώρες της ευρωζώνης για το 2015 προβλέπεται ανάπτυξη (+1,5%) και το 2016 (+1,6%). Για την Ελλάδα οι προβλέψεις για το έτος 2015 διαμορφώνονται σε (-2,3%) και για το 2016 σε (-1,3%)³.

Ο δείκτης επιχειρηματικού κλίματος (BCI)⁴ για την ευρωζώνη σημείωσε άνοδο από (+0,14) τον Ιούνιο του 2015 σε (+0,34) τον Σεπτέμβριο του 2015.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος τον Σεπτέμβριο του 2015.

Ο γενικός δείκτης οικονομικού κλίματος (ΕΑΣΕ/ICAP-CEO General Index) το τρίτο τρίμηνο του 2015 παρουσίασε μικρή άνοδο και διαμορφώθηκε στις 112 μονάδες. Η εξέλιξη του δείκτη αποτυπώνει την σταθεροποίηση της πολιτικής κατάστασης μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου και την δέσμευση της κυβέρνησης που έχει προκύψει να εφαρμόσει το συμφωνηθέν με τους πιστωτές πρόγραμμα προσαρμογής. Ωστόσο παραμένουν ανοικτά σημαντικά ζητήματα όπως η αβεβαιότητα σχετικά με τον χρόνο άρσης των κεφαλαιακών ελέγχων που επηρεάζουν αρνητικά την προσπάθεια εξόδου από την κρίση. Παράλληλα η

² Eurostat, newsrelease euroindicators, 9 September 2015.

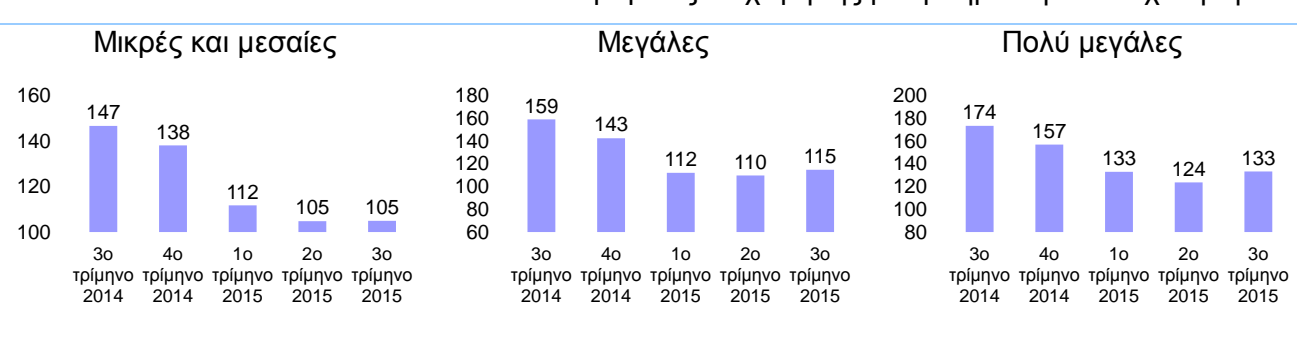
³ IMF, World Economic Outlook, October 2015. Οι προβλέψεις για την Ελλάδα είναι βασισμένες σε στοιχεία διαθέσιμα ως τις 12 Αυγούστου 2015.

⁴ European Commission, Business Climate Indicator for the Euro Area, September 2015.

παρατεταμένη περίοδος καθυστέρησης στην εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής θα οδηγήσει την ελληνική οικονομία σε ύφεση τόσο για το 2015 όσο και για το 2016 σύμφωνα με το ΔΝΤ.

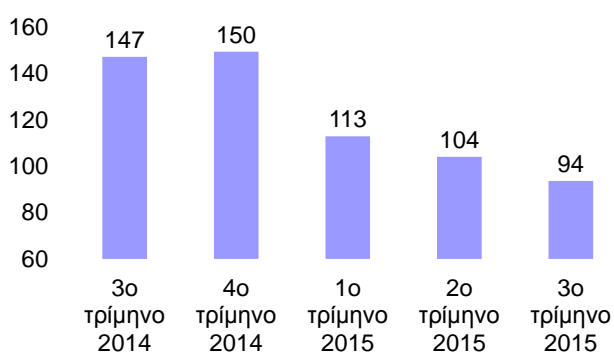
Η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανά τάξη μεγέθους δείχνει διαφορετική πορεία του δείκτη ανάλογα με το μέγεθος των επιχειρήσεων. Στις μεγάλες και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις ο δείκτης σημείωσε άνοδο έναντι στασιμότητας στις μικρές και μεσαίες.

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Confidence Index ανά μέγεθος επιχείρησης με κριτήριο την απασχόληση

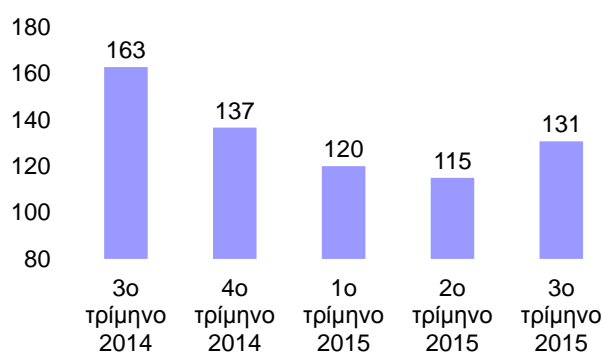

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης (ΕΑΣΕ-CEO Current status Index) συνέχισε την πτωτική πορεία και διαμορφώθηκε στις 94 μονάδες έναντι 104 το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ο δείκτης προσδοκιών (ΕΑΣΕ-CEO Expectation Index) σημείωσε άνοδο στις 131 μονάδες έναντι 115 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου.

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Current status Index

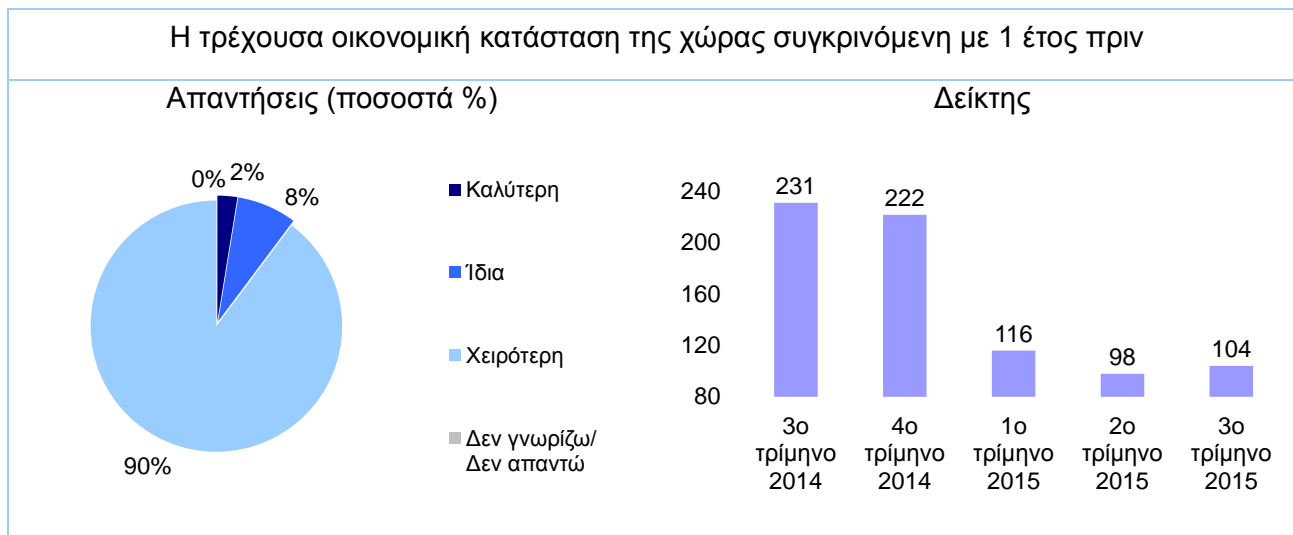

ΕΑΣΕ/ICAP-CEO Expectation Index

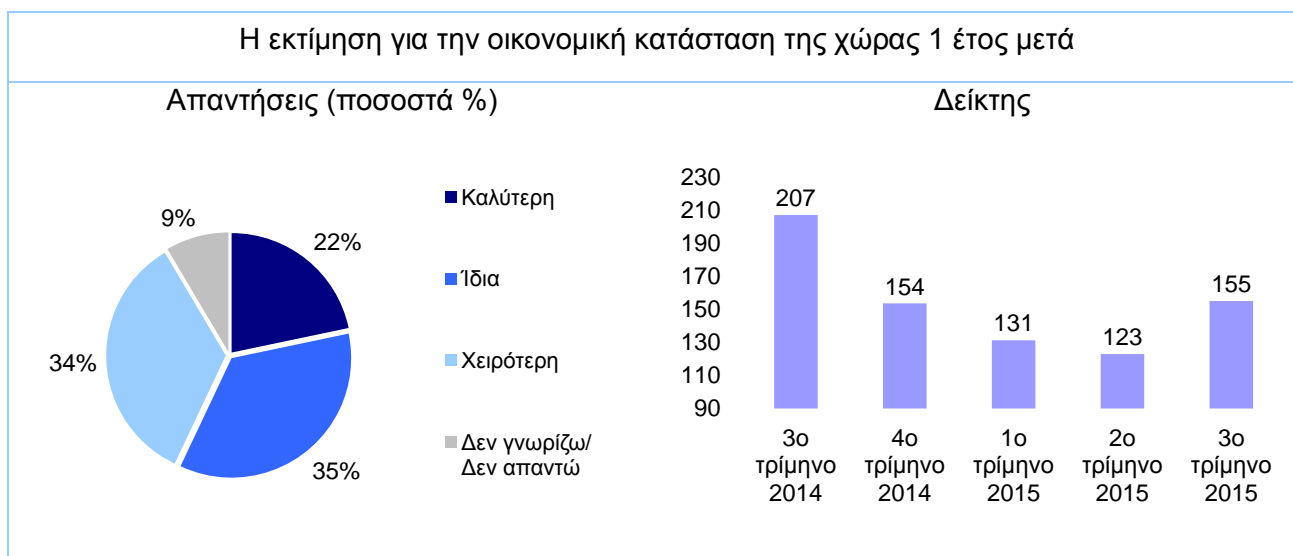

Τα αναλυτικά αποτελέσματα της έρευνας Σεπτεμβρίου 2015

Ο δείκτης τρέχουσας οικονομικής κατάστασης της χώρας σημείωσε μικρή άνοδο και διαμορφώθηκε στις 104 μονάδες έναντι 98 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας επιδεινώθηκε, μειώθηκε σε 90% έναντι 94% το προηγούμενο τρίμηνο.

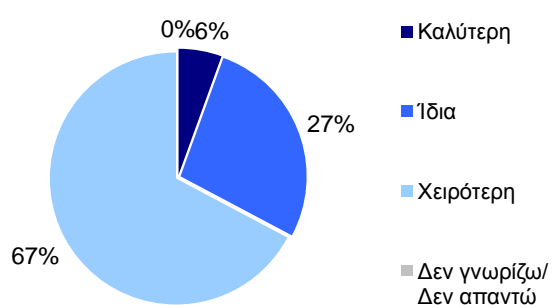
Ο δείκτης οικονομικής κατάστασης της χώρας ένα έτος μετά σημείωσε αξιόλογη άνοδο στις 155 μονάδες έναντι 123 του προηγούμενου τριμήνου αποτυπώνοντας την αισιοδοξία των CEOs για την πορεία της χώρας κατά το επόμενο έτος. Το ποσοστό των CEOs που εκτιμά ότι η οικονομική κατάσταση της χώρας θα είναι καλύτερη στο επόμενο έτος σημείωσε άνοδο σε 22% (έναντι 12% το προηγούμενο τρίμηνο), ποσοστό που αυξάνεται σε 36% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

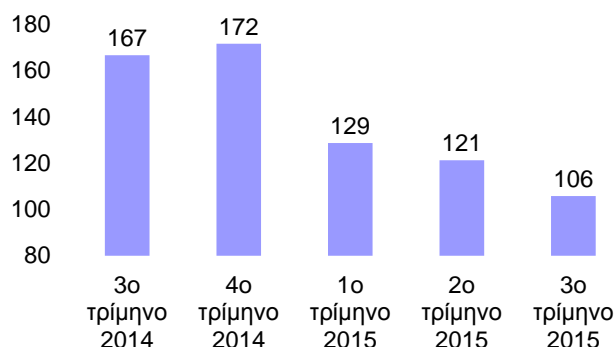
Ο δείκτης της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης του κλάδου στον οποίο δραστηριοποιούνται οι επιχειρήσεις συνέχισε την πτωτική πορεία και διαμορφώθηκε στις 106 μονάδες έναντι 121 το προηγούμενο τρίμηνο. Μόνο το 6% των CEOs δηλώνουν ότι η τρέχουσα κατάσταση του κλάδου τους είναι καλύτερη σε σχέση με 1 έτος πριν.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης σε σχέση με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

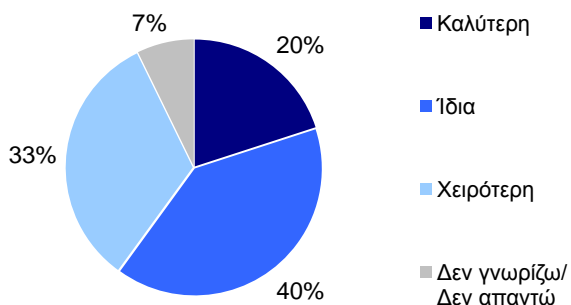
Δείκτης

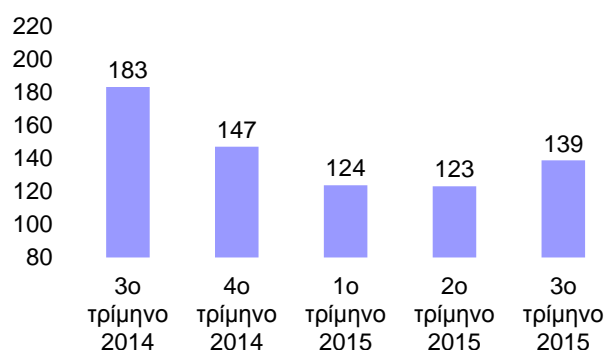
Ο δείκτης προσδοκιών για την οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης σημείωσε αισθητή άνοδο στις 139 μονάδες έναντι 123 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που θεωρούν ότι σε ένα χρόνο οι κλάδοι που δραστηριοποιούνται θα είναι σε καλύτερη οικονομική κατάσταση σε σχέση με την τωρινή αυξήθηκε σε 20% (έναντι 13% το προηγούμενο τρίμηνο), ποσοστό που αυξάνεται σε 35% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

Η εκτίμηση για την οικονομική κατάσταση του κλάδου δραστηριοποίησης 1 έτος μετά

Απαντήσεις (ποσοστά %)

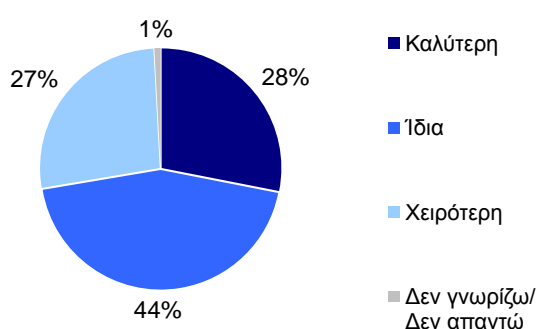
Δείκτης

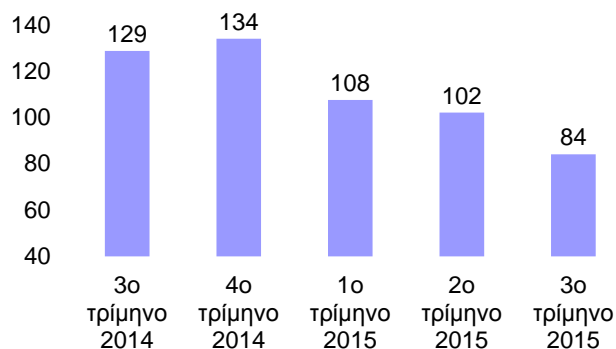
Η πορεία του δείκτη τρέχουσας οικονομικής κατάστασης των εταιρειών εξακολουθεί να είναι καθοδική για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις 84 μονάδες έναντι 102 μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι η τρέχουσα οικονομική κατάσταση των εταιρειών τους είναι καλύτερη σε σχέση με ένα έτος πριν μειώθηκε σε 28% έναντι 38% το προηγούμενο τρίμηνο.

Η τρέχουσα οικονομική κατάσταση της εταιρείας συγκρινόμενη με 1 έτος πριν

Απαντήσεις (ποσοστά %)

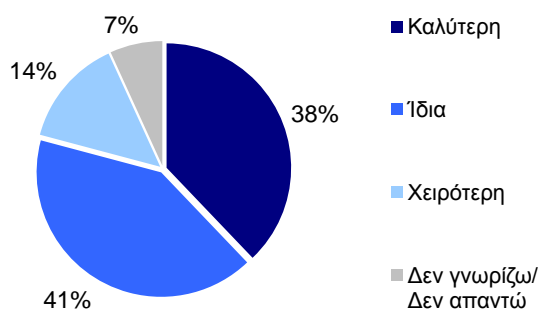
Δείκτης

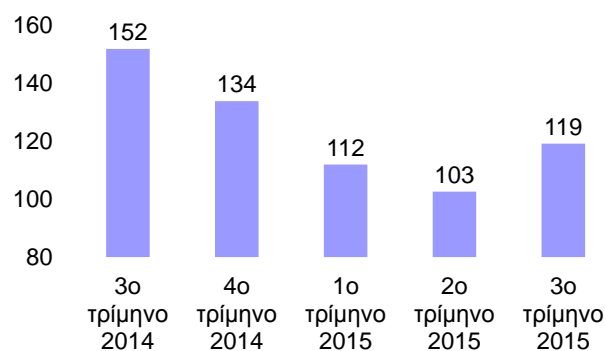
Ο δείκτης προσδοκιών των CEOs για την οικονομική κατάσταση της εταιρείας τους το επόμενο έτος αυξήθηκε στις 119 μονάδες έναντι 103 το προηγούμενο τρίμηνο, εκφράζοντας την αισιοδοξία τους σχετικά με την μελλοντική πορεία των επιχειρήσεων που διοικούν. Το ποσοστό των CEOs που προσδοκεί βελτίωση αυξήθηκε σε 38% έναντι 27% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ιδιαίτερα αισιόδοξοι εμφανίζονται οι CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων σε ποσοστό 53%.

Η εκτίμηση για την οικονομική κατάσταση της εταιρείας 1 έτος μετά

Απαντήσεις (ποσοστά %)

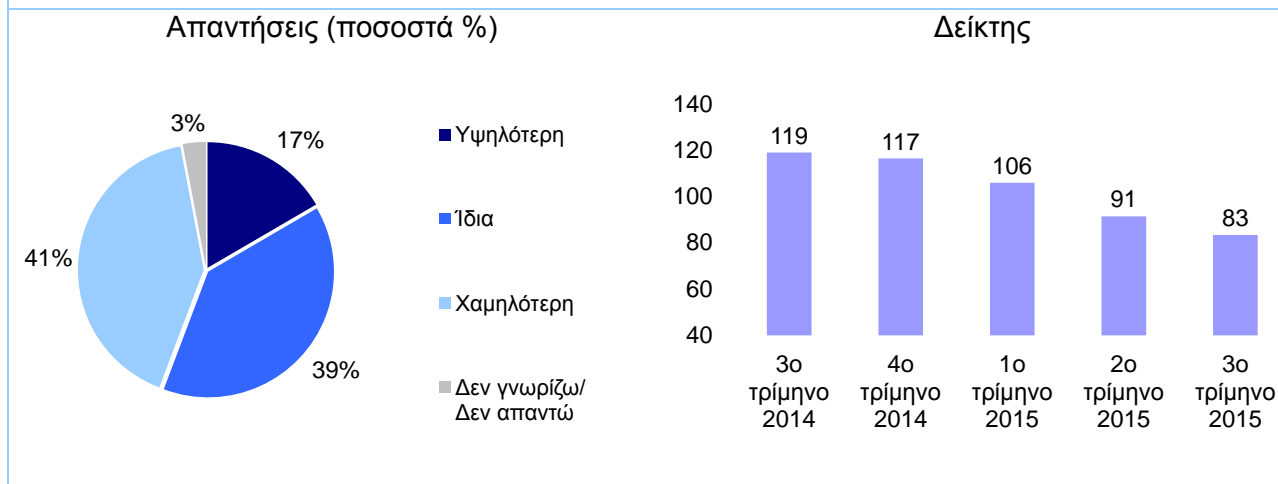

Δείκτης

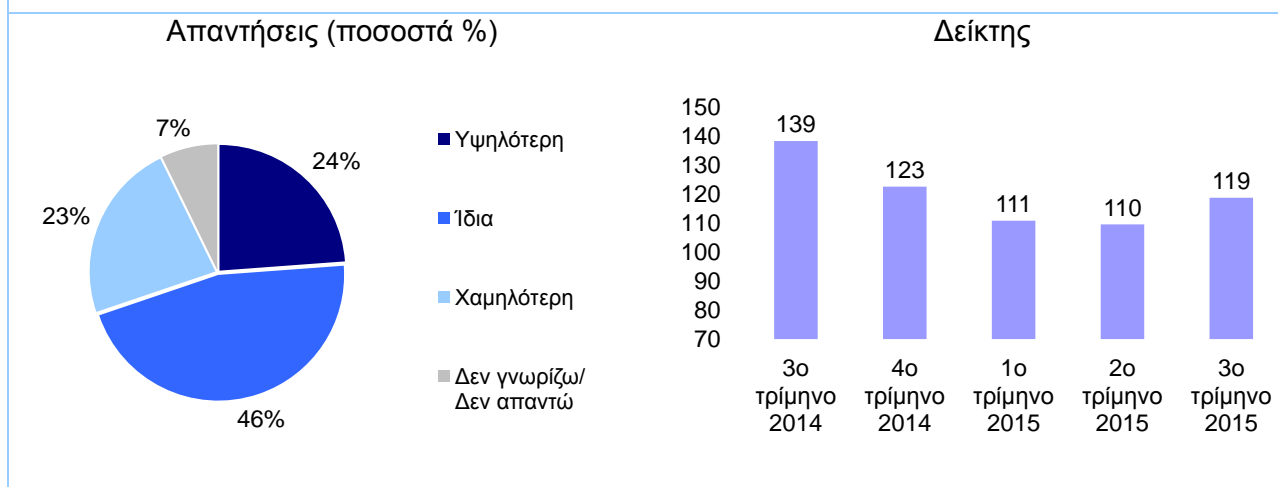
Ο δείκτης τρεχουσών δαπανών για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου παρουσίασε νέα μείωση στις 83 μονάδες έναντι 91 το προηγούμενο τρίμηνο. Ωστόσο το 17% των CEOs δηλώνουν ότι η τρέχουσα επενδυτική δαπάνη των επιχειρήσεων που διοικούν είναι υψηλότερη σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ποσοστό που αυξάνεται σε 27% για τους CEOs των βιομηχανιών.

Η τρέχουσα δαπάνη για επενδύσεις παγίου κεφαλαίου της εταιρείας σε σχέση με 1 έτος πριν

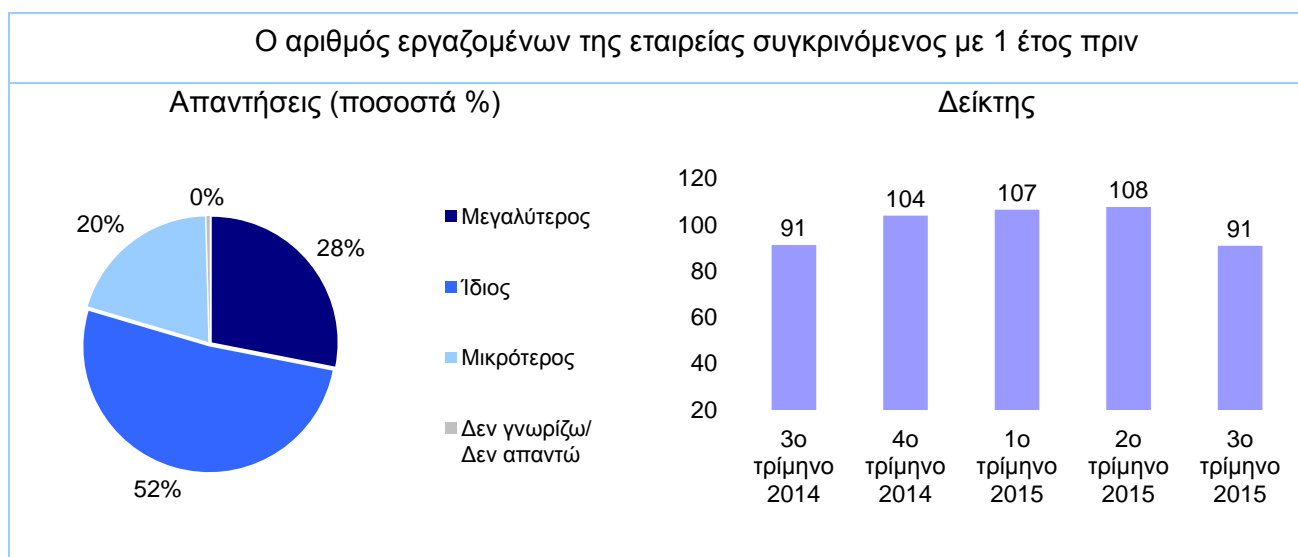

Ο δείκτης επενδυτικών προσδοκιών σημείωσε άνοδο στις 119 μονάδες έναντι 110 το προηγούμενο τρίμηνο. Το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι οι επενδυτική δαπάνη στις επιχειρήσεις που διοικούν θα είναι υψηλότερη κατά τον επόμενο χρόνο, βελτιώθηκε σε 24% (έναντι 15% του προηγούμενου τριμήνου) ποσοστό που αυξάνεται σε 36% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

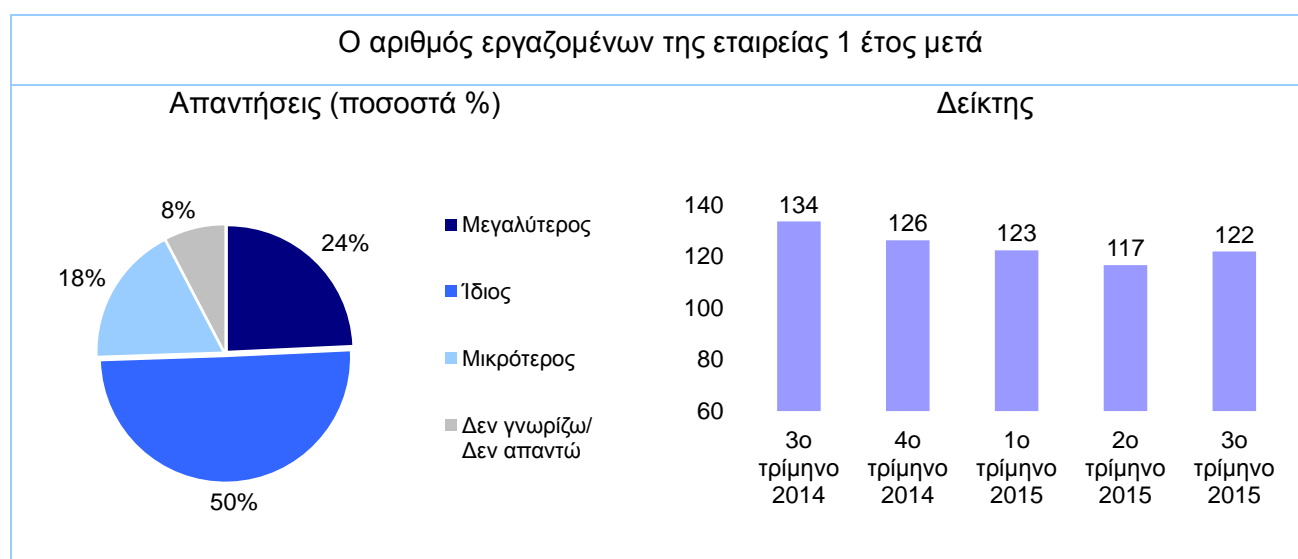
Η εκτίμηση για την δαπάνη επενδύσεων παγίου κεφαλαίου της εταιρείας 1 έτος μετά

Ο δείκτης τρέχουσας απασχόλησης σημείωσε πτώση μετά από 3 συνεχόμενα τρίμηνα ανοδικής πορείας και διαμορφώθηκε στις 91 μονάδες έναντι 108 το προηγούμενο τρίμηνο. Αξιόλογη πτώση σε 28% (έναντι 39% το προηγούμενο τρίμηνο) σημείωσε το ποσοστό των CEOs που δηλώνουν ότι ο αριθμός των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που διοικούν είναι αυξημένος σε σύγκριση με ένα έτος πριν.

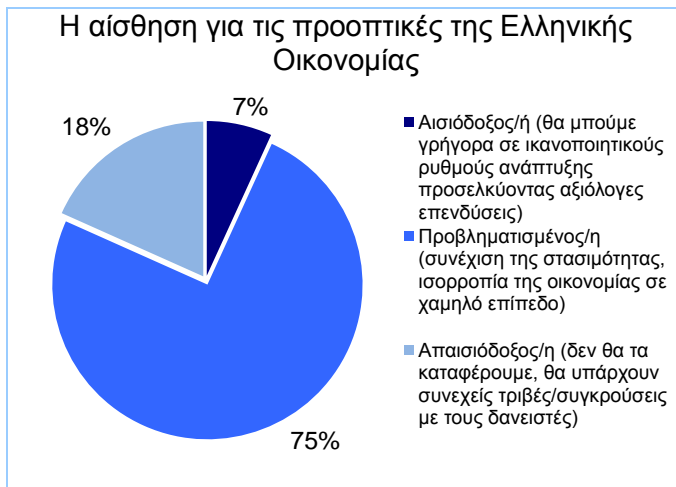

Αντίθετα ο δείκτης προσδοκιών απασχόλησης παρουσίασε μικρή άνοδο και διαμορφώθηκε στις 122 μονάδες έναντι 117 το προηγούμενο τρίμηνο. Το 24% των CEOs δηλώνουν ότι η απασχόληση στις εταιρείες που διοικούν θα είναι αυξημένη 1 έτος μετά, ποσοστό που αυξάνεται σε 28% για τους CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

Εκτός των βασικών ερωτήσεων που υποβάλλονται κάθε τρίμηνο στους CEOs, ζητήθηκε επιπλέον

να εκφράσουν την αίσθησή τους για τις προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας. Το 75% των CEOs είναι προβληματισμένοι από την συνέχιση της στασιμότητας και την ισορροπία της οικονομίας σε χαμηλά επίπεδα. Το 18% των CEOs είναι απαισιόδοξοι πιστεύοντας ότι η προσπάθεια της Ελληνικής Οικονομίας δεν θα έχει επιτυχή κατάληξη ενώ παράλληλα θα υπάρχουν συγκρούσεις με τους δανειστές. Μόνο το 7%

του συνόλου δηλώνει την αισιοδοξία του ότι η Ελληνική Οικονομία θα επανέλθει σε ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης προσελκύνοντας παράλληλα σημαντικές επενδύσεις. Πρέπει να σημειωθεί ότι ιδιαίτερα αισιόδοξοι σε ποσοστό 19% εμφανίζονται οι CEOs των πολύ μεγάλων επιχειρήσεων.

Η περίοδος κατά την οποία η Ελλάδα θα γυρίσει σε θετικό ρυθμό ανάπτυξης αποτελεί τα τελευταία

χρόνια για την Ελλάδα ένα ορόσημο που θα σηματοδοτήσει την έξοδο από την οικονομική κρίση. Το 67% των CEOs πιστεύει ότι η Ελληνική Οικονομία θα εισέλθει σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2017 ή αργότερα. Το 32% των CEOs τοποθετεί το χρονικό αυτό σημείο στο Β' εξάμηνο του 2016, ποσοστό που αυξάνεται σε 42% μεταξύ των CEOs πολύ μεγάλων επιχειρήσεων. Μόλις το 1% του συνόλου τοποθετεί την επάνοδο σε

θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης κατά το Α' εξάμηνο του 2016.